

ХАБАР

Ўзбекистон Республикаси Алоқа Вазирлиги нашри

• 1992 йил мартдан чиқа бошлаган

• 1993 йил, 29 январь № 5 (44) •

Баҳоси 5 сўм.

ИМКОНИАТЛАРДАН ТЎЛАРОҚ Фойдаланайлик

Яқинда бўлиб ўтган «Ўзбекистон почтаси» концерни кенгашининг кенгайтирилган йилги 1992 йил якунларини таҳлил этиб, бу йилги марраларни белгилаб олди. Бу ҳақда Ўзбекистон Республикаси Алоқа вазирининг ўринбосари, «Ўзбекистон почтаси» концерни раиси М. К. Носирова маъруза қилди.

1992 йил жумҳуриятимиз алоқачилари учун кетта синовлар даври бўлди, деди ўз сўзида концерни раиси.— Мустақиллик йўлидан шахдам қадам ташлаётган Ўзбекистон аҳолисига ҳар томонлама мукаммаллашган алоқа хизмати кўрсатиш борасида олиб борилган ишлар ижобий самара берди. Ўз-ўзини бошқаришга ўтиштириш, иқтисодий мустақиллик маънақадлари, нарх-навоининг кескин ошиб кетиши почта хизматида салбий таъсир кўрсатмай қолмади, албатта. «Ўзбекистон почтаси» концерни, Тошкент шаҳридаги давлат алоқа корхоналари, вило-

тиш лозими, хизмат ҳақининг кўп ҳолларда ҳукумат ва Алоқа вазирлиги томонидан белгиланиши алоқачилар фаолиятини мураккаблаштирди. Кўпинча хизмат ҳақи паст бўлганилиги боис унга кетган ҳаражатлар тўла қопланмапти. Кўрилган зарарлар ўз вақтида қопланмай, ортқича ҳаражатларга маблагни почта ходимларининг ўзлари излаб топшишга мажбур бўлишмоқда. Иш якунлари йилнинг ниҳоятда оғир келганлигидан далолат бериб турибди. 1992 йилда почта хизматидан тушган даромад 1,2 миллиард

концернда оғир иқтисодий шароит юзага келган эди. Аммо концерни раҳбарияти, барча соҳаларнинг мутахассислари ийинчиликлардан чўчимай ҳаракат қилишни ўз оқдигарига мақсад қилиб кўйишди. Бу йил якунларда ўзини намоён этди.

Аммо шунга қарамай ишни янада яхшилаш борасида мажбур имкониятлар тўла ишга солинган деб бўлмади. Йил якунларини таҳлил этишда шу нарса таъкидландики, аҳолига алоқа хизмати кўрсатиш сифати пасайиб, бу мижозларнинг ҳақли эътирозига сабаб бўлмоқда. Хизмат ҳақи ошганига қарамай хизмат кўрсатиш маданияти яшиланди дейиш қийин. Почта ва пул юбортмаларини йўқотиш ҳоллари юз бераптир. Газета ва журналлар ўз вақтида мушта-

рийлар қўлига тегмапти. Айрим алоқа ходимлари мижозлар билан қўпол муомалада бўлишмоқда. Молиявий қийинчиликлар туфайли 400 дан ортқ алоқа бўлими беккиди. 4 минг нафар алоқа ходимини ишдан бўшатиш, 300 та автомобилдан фойдаланишни тўхтатиш масаласи турибди. Бу ўз-ўзиндан алоқа хизматида салбий таъсир кўрсатмай қолмади, албатта.

«Уш, мураккаб вазиятдан чиқишнинг иложи йўқми? Бу борадаги муаммони қисман ҳал этиш учун хизмат ҳақини ошириш лозимга ўхшайди. Чунки ҳозир мижозлар 1 донна хатни жўнатиш учун бор-йўғи 1 сўм тўлашади. Ваҳоланки, унинг асл қиймати 7-8 сўм атрофидадир. Аммо хизмат ҳақини ошириш ҳам жами муаммони тўла ҳал қила олмайди. Агар шу ҳол юз берса, аҳолининг аксарият қисми алоқа хизматидан фойдалана олмай қолиши мумкин. Балки кўрилган зарар давлат томонидан қопланиши зарурдир? Бу масала бир неча бор концерни кенгашида кўриб чиқилди. Аммо ҳозирча бу борада ижобий натижа йўқ. Кенгаш иштирокчилари Ўзбекистон Республикаси Алоқа вазирлигига муурожаат этишиб, алоқа корхоналарини маблаг билан таъминлаш масаласида ҳукуматга чиқишни илтимос қилишга келишишди.

Маърузани муҳокама этишда сўзга чиққан жумҳурият

матбуот тарқатиш марказининг бошлиғи С. С. Акбаров ўтган йилги газета ва журналларга обуна якунлари хусусида еҳборот берди. 1992 йилга қараганда бу йилги матбуот нашрларига бор-йўғи 43 фонд одами ёзилган. Жумҳуриятда чоп этиладиган газета ва журналларга 37 фонд аҳоли обунани расмийлаштирган. Бу борадаги ишни зудлик билан қайта кўриб чиқмоқ лозим. Газета ва журналларни дўконлар орқали кўпроқ сотишни йўлга қўйиш вақти аллақачон келди.

Шунингдек, Тошкент почта-ти бошлиғи С. Ҳ. Ҳатамов, Жиззах, Навоий, Самарқанд вилоятлари давлат алоқа корхоналарининг бошлиқлари Т. Т. Бажанова, А. П. Романов, А. Ф. Рафуров, Тошкент темир йўли қошидаги почта-ти бошлиғи А. К. Ҳожимухамедов ва бошқалар йилги хизмати кўрсатишни тубдан яхшилаш юзасидан ўз фикр-мулоҳазаларини билдиришди.

Кенгаш йилги хизмат Ўзбекистон Республикаси Алоқа вазирининг биринчи ўринбосари Т. Ф. Раҳимов иштирок этди.

А. КУДИНОВ.

Суратларда: кенгаш қатнашчилари.

Сураткаш

Ф. ШАРАФУДДИНОВ.

ятлардаги алоқа ташкилотлари юзага келган оғир шароитлардан чиқиш йўллари излашиб, хизматни бир маромада ташкил этиш, иқтисодий мустақамлаш, алоқа ходимларини ижтимоий ҳимоялаш борасида бирмунча ишларни амалга оширишди. Бу борада раҳбарият собитқадамлик билан иш тутиб, умумий ҳаракатга ёрдам берадиган тадбирларни қўлагани айни мудоао бўлди.

Эришилган ютуқлар осонликча қўлга киритилгани йўқ. Айниқса ҳамма соҳада эркин нархларга ўтилиши алоқа хизматида ҳақ тўлашни ҳам бир неча бор қайта кўриб чиқишга мажбур этди. Яна шунинг ай-

сўмини ташкил этди. Хизмат ҳақининг ошганлиги ўзини кўрсатди. Кўрилган умумий фойда 118 миллион атрофида бўлди. Унинг 51 фонзи Тошкент почта-ти ва Самарқанд вилоят давлат алоқа корхонаси ҳисобига эришилди. Концерндаги 18 алоқа корхонасининг 9 таси хўжалик йиллик зарар кўрган ҳолда якунлади. Шунингдек, почта юкларини ташини учун сарфланган ҳаражатлар темир йўл транспортда 28 баробар, ҳаво йўлларида 30 марта, автомобиль транспортда 50 баробар, ишчи-хизматчиларнинг маоши 6 марта оширилди ҳам молиявий ҳисоб-китобларга ўз таъсирини кўрсатди. Шу боис

БУГУНГИ СОНДА:

- «ЎЗБЕКИСТОН ПОЧТАСИ» НИНГ ЯНГИ МАРРАЛАРИ
- ФАХРИЙЛАР ФИКРИГА ҚУЛОҚ ТУТГАНДА...
- ҚАЧОН ВА ҚАНЧА СОЛИҚ ТУЛАЙМИЗ?

КЕЛГУСИ СОНЛАРДА:

- «ЎЗДУНРОБИТА» ИМКОНИАТ КЕНГАЙМОҚДА
- «АЛЛО»НИНГ МАЪНОСИНИ БИЛАСИЗМИ?
- ДИЛ ДАФТАРИДАН САҲИ-ФАЛАР
- ГАП ЛИБОСДАМИ?

МАШАҚҚАТЛАР ЗАМИРИДАГИ МУВАФФАҚИЯТ

«УЗБЕКТЕЛЕКОМ» КОНЦЕРНИ КОРХОНАЛАРИ КЕНГАШИ БЎЛИБ УТДИ. УНДА 1992 ЙИЛГИ ФАОЛИЯТ ЯКУНЛАРИ ВА 1993 ЙИЛ РЕЖАЛАРИ МУҲОКАМА ҚИЛИНДИ

Концерн раиси Р. Валиев меҳнат жамоаси қўлга киритган ютуқ ва камчиликларни изоҳлаб, ўтган йил алоқачилар учун оғир келганига қарамай бир қанча ибратли ишлар амалга оширилганини таъкидлаб ўтди. Япония, Туркия, Германия ва бошқа мамлакатларга ернинг сунъий йўлдоши орқали сўзлашув йўллари ошди. Техник жиҳозлар, керакли асбоб-ускуналар етишмаслиги, чет эл алоқа қурилмаларини ишлатишдаги мушкулликка қарамай бу вазифа удаланди.

Бозор иқтисодиётига ўтиш алоқа ходимлари зиммасига масъулият юклатмоқда. Иш эскича давом этса, қўйинчиликлар турлиши табиий. Айни кунда ҳар бир корхона ўз-ўзини ижтимоий муҳофаза қилмоғи, бунинг учун ички имкониятлардан оқилона фойдаланиб, техникавий

жиҳозларни нормал ҳолатда ишлаб туришига эришмоғи лозим.

Концерн раиси ўринбосари А. Олимбоев ўз сўзида бир қанча тақдирларни ўртага ташлади. Жумҳуриятимизда алоқа жиҳозларини қуриш, таъмирлаш маркази ташкил этиш керак. Бунинг учун ҳар бир вилоят электр алоқаси давлат корхоналари маблағ ўтказишлари лозим. Таклиф бир овоздан маъқулланиб, жумҳуриятимизда шундай марказ ташкил этилиши алоқа хизматини янада такомиллаштиришга хизмат қилишини билдирди.

Кадрлар қўнимсизлиги хусусида ташвишли фикрлар билдирилди. Вилоятларда ўз ишини пухта биладиган муҳандислар жуда кам. Айрим ўзга миллатга мансуб маалакали ишчилар кетиб қола-

ётир. Бу муаммони ҳал қилишнинг ягона йўли миллий кадрлар тайёрлашдир. Институт ва техникуми тугатиб келаётган ёшлар талабга жавоб бермайди. Жойларда электромонтер, муҳандис-дастурчиларни қайта тайёрлаш лозим.

Кенгашта Ўзбекистон Республикаси Алоқа вазирини ўринбосари А. Кравченко концерн жамоаси олдига турган вазифалар хусусида гапирди.

Шуни қайд этиш лозимки, йирилганларнинг аксарияти маҳаллий миллат вакиллари бўлишига қарамай, кенгаш рус тилида олиб борилади. Хужжатлар ва бошқа кўрсаткичлар ҳам шу тилда тайёрланган. Ўз-ўзидан савол туғилади, қачон концернда иш юритиш давлат тилида олиб борилади?

Ю. РАСУЛ

МАСЛАҲАТЛАШИШДА ҲИКМАТ КЎП

Тошкент вилоят электр алоқаси давлат ишлаб чиқариш корхонасида ўтган йил якунлари кўриб чиқилиб, 1993 йилги вазифалар белгилаб олинди. Бундай олиб қараганда бу воқеа кўпчилик учун унчалик муҳим бўлмаслиги ҳам мумкин. Зеро, амалга оширилган ишлар ва келгуси режаларини белгилаб олиш ҳар бир корхона меҳнат жамоасининг бурчидир. Шунга асосан вилоятнинг шаҳар ва туман алоқа тугунларида ўтказилган умумий йиригилишларда 1992 йил натижалари батафсил кўриб чиқилди. Эришилган ютуқларини яна мустақамлаш, мавжуд камчиликларни бартараф этишга келишиб олинди. Мураккаб шароитларда иқтисодий машаққатларни енгиб ўтишда собитқадамликка эришиш муҳим деб топилди.

Жорий йилда ишни бир маромда ташкил этиш, иқтисодий кўрсаткичларни яхшилаш, хизмат кўрсатиш сифати ва маданиятини такомиллаштириш, алоқачиларни ижтимоий ҳимоялаш борасида чора-тадбирлар белгилаш лозим. Алоқачиларнинг вилоят миқёсида ўтказилган йиригилишида шу хусусда гап борди. Электр алоқаси вилоят корхонасининг бошлиғи М. С. Содиков ўз сўзида шуни таъкидладикки, пойтахт вилояти алоқачиларининг 1992 йилги эришган ютуқлари қониқарли бўлди. Қўлга киритилган муваффақиятларга жамоанинг фидокорона меҳнати ва жипслиги туфайли эришилди. Олинган фойда корхонанинг бир маромда ишлаши, жамоани тўла сарқаб қолди, долзарб ижтимоий масалаларни ечишга сарфланмоқда.

Ўтган йили ишчи-хизмат-

чиларнинг меҳнат ҳақи янача оширилди. Маошнинг яна қўлайтириш мақсадида қўшимча манбалар изланмоқда. Ўтган йили вилоятда бир қатор автомат телефон станциялари ишга туширилди. Олмалиқ шаҳрида минг, Чорвоқда 400 рақамли АТС фойдаланишга топширилди.

1993 йилги вазифалар янада аниқлаб, Улар мураккаб бўлиб, фидокорона меҳнат эвазига қўлга киритилиши мумкин. Пойтахт вилояти алоқачилари машаққатлардан асло қўйинмайди. Улар фидокорона меҳнат қилишиб, нимага қодир эканликларини амалда кўрсатишмоқда.

Йил якунига бағишланган йиригилишнинг яна бир муҳим хусусияти ҳақида фикр юритиш лозим. Йиригилиш арафасида бир вақтлар жамоада меҳнат қилган, айни кунда қариллик гаштини сураётган фахрийлар таклиф қилинди. Улар билан маслаҳатлашилди, янги йилда ишни қандай ташкил этиш хусусида ўртоқлашиб олинди. Меҳнат фахрийларини ташвишга солган муаммолар ўртага қўйилди. Бир пилла чой устида бўлиб ўтган бу учрашув барчада яхши таассурот қолдирди.

Эртасига қўй сўйилди, ош тарқатилди. Корхона жамоаси вилоятдаги жами алоқа тугуни, Тошкент шаҳар алоқа ташкилотлари ходимларини, Ҳокимият, жамоатчилик вакилларини шоду-хуррамлик билан кутиб олишди. Анъаналарга содиқлик руҳида ўтган учрашувда Ўзбекистон Алоқа вазирининг ўринбосарлари Т. Г. Раҳимов, А. В. Кравченко, М. К. Носирова, Р. Г. Валиевлар иштирок этишди.

К. АЛИЕВ

• Диққат, танлов!

Мукофот ғолибларни кутмоқда

Алоқа хизматида иш тушмайдиган одам топилмас керак. Кимдир ўз яқинига хат жўнатади, кимдир кўнгироқ қилишга ошқанади. Бу хизматларнинг кўнгиладигандек, бекуму кўст бажарилишида захматкаш касб эгалари кимарбаста бўлишади.

«Хабар» газетаси таҳририяти жумҳуриятимиз шаҳар ва қишлоқларида беиминнат хизмат қилаётган тоғмас алоқачилар ҳаётини, уларнинг ишидаги муаммоларни ҳолис, ҳаққоний ва таъсирчан ёритган энг яхши мақола ва фотосуратларга танлов ўтказишни лозим топди. Унда барча ижодкорлар, ҳаваскор қаламкашлар ҳамда алоқа ходимларини иштирок этишлари мумкин.

Ҳар ойнинг охирида танлов ғолиби ажлланади. Шу давр мобайнида эълон

қилинган бир мақола ва бир сурат тақдирланади. ЭНГ ЯХШИ ДЕБ ТОПИЛГАН МАҚОЛА ЧУН 1000 СЎМ, СУРАТ УЧУН 500 СЎМЛИК МУКОФОТ ЖОРИН ЭТИЛГАН.

Танловга йўлланган мақолалар икки оралиқда 5 бетдан ошмаслиги, фотосуратлар 13X18 сантиметр ҳажмида, оқ-қора рангда бўлиши лозим. Бизга йўлланган мақола ва суратга қўшимча равишда муаллиф ҳақида қисқача маълумот берилади ва хат устига «Танловга» белгиси қўйилади.

Танловга марҳамат! Қаламингизни синаб кўринг!

Маърузилар: 700000, ТОШКЕНТ 35, А. ТОЛСТОЙ КЎЧАСИ, 1-УИ, «ХАБАР» МУҲАРРИРИЯТИГА.

Асия Нуритдинова 18 йилдан бери матбуот нашрларини тарқатиш билан шуғулланиб келади. У мудирлик қилаётган Юнусобод туманининг 13-мавзесидаги газета ва журналлар сотиладиган 130-дўкон хизматидан аҳоли мамну. Ширинсухан, ўз ишини пухта билган сотувчи ҳар кун минглаб муштариёлар билан мулоқотда бўлиб, уларга беиминнат хизмат кўрсатаётир.

Суратда: жонкуяр матбуот тарқатувчи А. Нуритдинова. Сураткаш Ф. ШАРАФУДИНОВ

БИЛАСИЗМИ?

Америка Қўшма Штатлари аҳолиси ёнчималар бўйича жаҳонда биринчи ўринни эгаллайди. 1989 йили мамлакатда 161,1 млрд. дона хат ва жўнатмалар қайд этилган. АҚШ почта бошқармаси таркибда 763.743 хизматчи фаолият кўрсатади. Бошқарма қарамоғида 182533 оғир ва енгил автомобиль бор. 1989 йилда ҳар бир америкалик ўртача 650 та хат жўнатган.

ЭНГ ҚАДИМИЙ ПОЧТА ҚУТИСИ 1988 йил январ ойида Британиянинг Синлеси шаҳрида топилган. Бу чўян қути тахминан 1890 йилда ясалган, деб ҳисобланмоқда.

ЭНГ КЎП ПОЧТА ҚУТИСИ собиқ Совет Иттифоқида 1986 йилда қайд этилиб, ҳар 386 кишига 1 почта қутиси тўғри келган.

Россиянинг Белгород вилояти, Черныяк қишлоғи

да яшовчи М. Каурова 1990 йилнинг 27 январда Доинец вилоятининг Макеевка районидан хат олди. Ажабланиларди шуки, хат 1981 йилнинг 20 июлида жўнатилаганди.

Телефон тармоқлари энг кўп бўлган мамлакат АҚШ бўлиб, 1989 йил 1 январда 423618819 тани ташкил этди. Шаҳарлар бўйича эса Япония пойтахти Токио биринчиликти эгаллайди. Шаҳарда 5511000 телефон тармоғи мавжуд. АҚШнинг Нью-Йорк шаҳрида эса

4589000 та телефон эгалари бор.

Жаҳонда энг узун сув ости АНЗКАН телефон кабелли Канаданинг Порт-Алберни шаҳридан Фижига ва Норфолк ороллари орқали Австралининг Сидней шаҳригача чўзилган. Узунлиги 15151 км бўлган кабелни тортиш учун 379 млн. доллар сарф қилинди.

Дунёда энг катта телефон аппарати Голландиянинг «Централ Белер» сўғурта компаниясининг 80 йиллиги муносабати билан, 1988 йил 16 сентябрда

гини жуда яхши билиб турлади.

Борди-ю киши телефонни кўтаргандан кейин бир чеккадан, дон-дона қилиб гап бошласа, сиз майда гап, бачкана одам билан суҳбат қилаётганингизга ишонаверинг.

Агар телефондан «Нима дейсиз?», «Эшитаман!» ёки «Нима керак эди?» деган хитоб эшитсангиз, билинги, сиз билан беҳуда гапларни жини ёқтирмайдиган ва вақтни қадрлайдиган, ишчан, уддабуро одам гап-лашаётир.

«Алло» ёки ундан ҳам лўндароқ «Эшитаман!» хитоби билан сизга жавоб қилувчи шахс ўзини ўта мустақил тутувчи ва ўз қадриқимматини юқори қўювчи киши бўлади.

ТЕЛЕФОНДАГИ ХИТОВИГА ҚАРАБ

Асельдори шаҳрида намоини эитилган. Унинг баландлиги 2,74 м, узунлиги — 6,06 м, оғирлиги — 3,5 тоннадир. Узунлиги 7,14 м бўлган трубка кўтаргичлар ёрдамида тик ҳолатга келтирилди. Энг кичин телефон аппарати 1988 йили АҚШнинг «Дженерал телефон энд электроникс» корпорациясининг ходими Жефф Смит томонидан яратилган бўлиб, унинг ҳажми 10,48X1,9X3,81 см дир.

Ф. ҲОШИМОВ тайёрлаган

Утган йил октябр ойида Тошкент шаҳар ҳоқими А. Фозилбековнинг фармонида биноан жумҳуриятимиз пойтахтидаги автомат телефонлардан 1993 йил 1 январьга бепул фойдаланиш йўлга қўйилган эди. Утган давр мобайнида шаҳарликлар ва унинг кўп сонли меҳмонлари бу қулайлик

кўнғироқ қилиш эҳтиёжи туғилиши табиий. Айниқса шовилич хизматга мурожаат этишда телефонсиз иш битмайди. Афсуски, шаҳардаги 4 мингдан кўпроқ телефон автоматларнинг 60-70 фоизи бугунги кунда яроқсиз. 2,5 мингдан ортиқ кўча телефонларини умуман янгилаш

қийин, албатта. Бунга бор-йўғи 3000 олма телефон гўшаги сотиб олинган, холос. Эндиги бор умид кўча телефонларидан яна пулли фойдаланишни ташкил этиб, ундан тушган маблағ эвазига мавжуд таксофонларни ишлатиб қўйишда қолган. Аксига олиб, хизмат ҳақи ўрнида ишлатилувчи жетонларни жорий этиш муҳлати ҳам кечикмоқда. Уни кўп нусхада ҳозирлаш учун Миёс шаҳридаги корхоналардан бирига буюртма берилган. Дастлабки ҳисоб-китобларга қараганда ҳар бир жетонни тайёрлаш учун камида 3-5 сўм сарфлаш керак экан.

Бир бор фойдаланишга мўлжалланган жетонни 3 сўмга сотиш мўлжалланмоқда. Уни шаҳардаги газета ва журналларга сотиладиган дўконлар орқали тарқатиш кўзда тутилган. Аммо бунинг учун умумий қийматдан 25 фоизини чўзишга тўғри келади. Демак, ҳар бир жетон сотувда 4 сўм туриши эҳтимолдан холи эмас. Бу яқиний рақамлар эмас. Нарх-наво кун сайин кўтарилиб бораётган пайтда жетонларнинг баҳоси ўзгариши ҳам мумкин.

Хуллас, таксофон хизматида муаммолар кўп. Уни батафсил ўрганиш, илқои борича икжойи ҳал этиш бугуннинг талаби. Ўйлаёмизки, автомат телефонларнинг мунтазам ишлаб туриши учун мутасадди бўлган алоқачилар бор имкониятларини ишга солишад.

И. УСМОНОВ

МУАММОЛАР ТЎСИҚ БЎЛОЛМАЙДИ

дан фойдаланишди. Тошкент таксофонлар алоқаси болмаси янги йилдан бошлаб кўча ва жамоат жойларидан сим қўқиш учун ҳақ тўлашда жетон усулини жорий этишни режалаштирганди. Афсуски, бу янгилик январь ойида амалга ошмади.

Тан олиш лозими, Тошкент шаҳридаги автомат телефонларнинг аҳоли ночор эканлиги хусусида шикоятлар кўп. 2,5 миллион аҳолиси бўлган улкан шаҳарни кўча телефонларисиз тасаввур этиш қийин, албатта. Бундан ташқари, шаҳардаги жами хонадонлар телефонлаштирилган деб бўлмайди. Шундай экан, зарурат юзасидан ҳар қадамда

зарур. Жанубий темир йўл вокзали биносидаги 10 та телефон автоматдан биронтаси ишламаслиги инсофданими? Еки Марказий кўчафондаги 10 дан ортиқ кўча телефонидан бор-йўғи иккитаси орқали кўнғироқ қилиш мумкин. Ушлаб автобус бекатларидаги автомат телефонларнинг фақат номи бор, холос.

Назаримизда, кўча телефонларидан текин фойдаланиш йўлга қўйилгач, таксофонларга эътибор анча сусайди. Маблағ йўқлиги босе бўлса керак, уларни сошлаш ўлда-жўлда. Тошкент шаҳар, жамгармасидан таксофонларни таъмирлаш учун ажратилган 1,5 миллион сўм билан узоққа бориш

ниятли халқнинг шодийна дийдорлашув онлари қалбларга бозор иқтисодиёти довоининг ҳароратсиз, муз қоялари соя ташлаб турган паллада кечаётган экан, яншоолло, бу самимий меҳроқибатга, теран қадрдонликка ҳеч қачон кўз тегмасин, деймиз.

Не бахтия, бу туйғумизга ҳаётнинг ўзи қанот бериб турибди. Зеро Марказий Освё давлатларининг йил бошида Тошкентда бўлиб ўтган анжуманида кўтарилган муаммолар қаторига Орол масаласининг алоҳида қилиб қўйилиши бунинг ёрқин исботидир.

Туркий халқлар ҳар қандай қийин, мураккаб замонларда ҳам ўзининг шодийна маросимларидан, эзгу таянчаларидан воз кечмаган. Қорақалпоқ ва ўзбекнинг дийдорлашув дамлари ана шундай ҳаяжонли ва файзли кечмоқда.

СУРАТДА: раққосалар сўхнада. **Сураткаш С. МАҲКАМОВ**

Бердах ҳаммаша Навоийнинг қўлидан тутган. Миртемир оғамиз эса Ажиниёзининг ҳикмат тўла шеърларидан, қорақалпоқ эпосларидан дунё-дунё илҳом олган. Замин узра ҳуррият шамоллари эсиб, миллатлар азалий қадриятларини топиб, тубдан шаклланаётган бир пайтда қорақалпоқ халқи ҳам ўзининг теранлашган адабиёти ва бетакор санъати билан башарият саҳнида қаддини дадил тикламоқда. Мен Ибройим Юсупов

нинг дилбар шеърятидан баҳраманд бўлмаган ўзбек шеърхони йўқ деб билман. Шунингдек, Тўлеуберген Қайиббергеновнинг тарихий ва ўткир замонавий асарларини ўқиб-ўрганиб, ундан илҳомланмаган адибимиз ҳам кам топиллади. Машҳур хонанда Тамара Дошмуваннинг Аму тўлқинлари каби рангин ва сержило овози қайси бир санъатсевар ўзбекнинг юрагига ҳаяжон солмаган?

Утган давр ҳар қанча маломатларга йўғрилмасин, икки халқ эътиборини, адабиёт ва санъат вакилларини бир-бирига жуда яқинлаштирганлигини сира инкор этиб бўлмайди. Зеро Улмамбет Хўжаназаров Абдулла Ориповни дорилфунунда бирга таҳсил олган сабоқдошим деб фахрланса, Узоқбой Пиржонов Муҳаммад Алини қорақалпоқ адабиётининг толимас тарбияotchиси эканлигини ифтихор билан тилга олади. Икки заҳматкаш ва тоза

КЕЛАЖАК ТЕЛЕВИДЕНИЕСИ ҚАНДАЙ БЎЛАДИ?

Бу йил АҚШ Федерал комиссияси юксак аниқлидаги телевидениенинг — у бугунги телевидениедан ер билан осмонча фарқ қилади — техникавий белгиларини тасдиқлайди. «Америка овозининг илмий муҳбири Брайан Фислат шу ҳақда маълумот берди.

Вашингтондан Потомакнинг нариги томонида жойлашган Александрия шаҳридаги Питер Саймон лабораториясига кирган киши келажак телевидениесини кўриши мумкин. Ҳажми 165 см бўлган экранда кишини ҳайратга соладиган даражадаги аниқ тасвир кўзга ташланади. Агар тасвир яқинроқ борсангиз, оддий телевидениеге хос бўлган жимирловчи тасвир йўқлигини кўрасиз. Янги телевидение сифат жиҳатдан турғатини эслатади. Уша аниқ тасвирли телевидениенинг сирини ҳам мана шунда.

Оддий телевизор стандартларига биноан унга горизонтал бўйича 520 ёки 625 қатор жойлашиши мумкин. Юксак аниқликдаги телевидениеда бу икки баробар ортки. Тасвир зичроқ, бойроқ, ёқимлироқ бўлади. Питер Саймон шундай деб тушутиради: «Бун дунёга янгича қараш дейиш мумкин. Юксак аниқликдаги телевидение жуда катта экранда дунёни бутунлай бошқача тарада кўрсатади. Биз олдин маълум масофада туриб кўрадиган, яқинроқ борганимизда чапалашиб кетадиган тасвир кўтилмаганча анча аниқ, анча ҳақиқий, тасвирлар қарийб стереоскопик даражасини олганлигини кўрамиз».

Питер Саймон бошқараётган замонавий телесистемаларни синаш маркази шу кунларда бир-бири билан рақобатлашувчи юксак аниқликдаги телевидениенинг бешта стандартини қийсий баҳолаш билан банд. Федерал комиссия шу синовлар натижаларига суянган ҳолда маъжур бешта системадан биттасини юксак аниқ телекўрсатувлар олиб борадиган умумийлиги стандарти сифатида танлаб олади.

Япония телекўрсатувлар давлат системаси юксак аниқликдаги телевидение сигнални бевосита уйда қабул қилиш учун алоқа йўлидан орқали узатишга киришди. Кўрсатувлар кунига 8 соатдан олиб борилмоқда. Бу усулдан Европада ҳам фойдаланиш кўзда тутилмоқда. Лекин АҚШда бу система бошқача йўлга қўйилган. Ҳар бир телевидение станцияси эфирга иккита сигнал юбоқради, бири ҳозирги пелас аниқликдаги телевидениега, иккинчиси эса юксак аниқликдаги эчилашган сигнал бўлиб, уни янги кенг экранли

телекўрсатувларига қабул қилиши мумкин. Америка комиссияси системанинг фарқи шундаки, у рақамли бўлади:

«Бизга синаш учун берилган беш системанинг туртаси телекўрсатув сигналларини узатишнинг принцип жиҳатдан янги, рақамли технологиясидан фойдаланилган, яъни эфирга одатдаги электр импульслари эмас, рақамлар ёрдамида шифрланган электрон импульслар узатилади. Биз мутлақо янги типдаги телевидение ва телесигналларнинг принцип жиҳатдан янги усулининг ютуқ ва нуқсонларини қандай таҳлил қилиш ва баҳолаш хусусида беш қотиришимизга тўғри келди.

Рақамли телевидение тарафдорларининг фикрича, сигнал телекўрсатувга кирётганда қайта ишланади, кўшимча тасвирлар ва уй-тиндан учиб ўтаётган самолётлар ҳамда бошқа наволар, хусусан, маншай электр асбоблари берадиган халал тўсиқларидан тозаланади. Бунинг натижасида тасвир юксак даражада аниқ бўлибгина қолмай, ўта тинч ҳам бўлади.

Агар Федерал алоқа комиссияси рақамли системани танлаб олса АҚШ бир ҳатлашда Япония ва Европани анча орқанда қолдириб кетади, чунки уларда йўлдош система орқали бериладиган юксак аниқликдаги телевидение эски усулдаги технологияга асосланган. Комиссия ўзининг узи-кесил ҳулосасини 1993 йилнинг сентябрида маълум қилади.

Питер Саймон гапига қараганда, юксак аниқликдаги сигналларни қабул қилишга мўлжалланган биринчи Америка телекўрсатув проекция типинда бўлиши мумкин, чунки кенг экранли тасвирлар учун телевидение трубкалар тайёрлашда жуда катта қийинчиликларга дуч келинади. Лекин яқин келажакда улкан, аммо юпқа, ҳажми диагональ бўйича 203 см. бўлган экранларни ишлаб чиқишга иккон берадиган янги технология устида иш олиб борилмоқда; бундай экранлар ҳар қандай бинোগа узуқка кўз қўйгандай ярашиб тушаверади.

«Шундай қилиб, деворга илинмаган, қалинлиги 2,5 дан 5 см.гача бўлган экранли дисплейлар пайдо бўлади, телекўрсатув ишламай турганда улар худди деворга илинган расмдай кўзга ташланади».

АНТИҚА ИХТИРО

1794 йили машҳур рус иختирочиси Кулибин семафорли алоқа лойиҳасини ишлаб чиқди. Унга кўра, жуда олисдан ҳам кўрнадиган улкан минорага ўрнатилган ҳаракатланувчи тахтачалар воситасида хабар берилар эди. Бироқ, афсуски, бу ихтиро лойиҳалигича қилиб кетди. Бир йилдан кейин фран

цуз Клод Шанп лойиҳаса бўйича Париж билан Ляйла ўртасида дастлабки семафорли алоқа лийниси ўрнатилди. Уни дастлаб «тахаграф» — «тез ёзладиган» деб аташган эди. Аммо қисқарган хабар учун бутуб бир соат кетгалиги сабабли, уни «телеграф» — «узоқ ёзладиган» деб атадилар. А. АЛИЕВ тайёрлаган

ТИЛ БИЛГАН— ЭЛ БИЛАДИ

Бундан бир яри йил муқаддам Ўзбекистон Президенти ҳузуридagi Вазирлар маҳкамасининг алоҳида қарори билан жумҳуриятимизда жаҳон тилларини кенг ўргатиш учун махсус Марказлар ташкил қилина бошланди. Бу марказларнинг бунёдга келиш сабаблари бежиз эмас. Эришилган истиқлол халқаро алоқаларнинг барча жабҳаларига жумҳуриятимизнинг жаҳондаги тенг ҳуқуқли давлатлардан бири сифатида кириб боришни тақозо қилмоқда.

Қуйда мухбиримизнинг шундай марказлардан бирининг раҳбари Нуъмонжон КАМОЛОВ билан қилган мусоҳабасини ўқийсиз.

— Нуъмонжон ака, сиз бошчилик қилаётган муассасанинг ташкил қилинганига ҳам бир яри йил бўлди. Шу давр ичда қандай ишлар амалга оширилди? Умуман, тил ўқитиш Маркази ўз олдига қўйган вазифалар нималардан иборат?

— Маълумки, Вазирлар маҳкамасининг ташаббуси ва қарори билан ташкил этилган тил ўргатиш Марказлари ҳозир ўн зўрттага етди. Шулардан учтаси Тошкент шаҳрида жойлашган. Бизнинг Марказимиз учун Молия вазирлиги ҳар йили йигирма беш талабани ўқитишга мўлжаллаб маблағ ажратмоқда. Марказ олдига қўйилган асосий вазифа — хоржида ишлашга мўлжалланиб тайёрланаётган талабаларга етарли даражада инглиз тилини ўргатиш.

— Йигирма беш талаба бир Марказ учун кам эмасми?

— Менимча, кам эмас. Чунки биз, биринчидан, иқтидорли ва қобилиятли фарзандларимизни тил ўргатишга жалб қилмоқдамиз. Иккинчидан, тил ўргатиш иғна билан қўдуқ қазишдек гап. Бунинг устига ўқитиш чўқур ва мукамаллаштирилган йўналишда олиб борилиши кўзда тутилган.

— Гапнингизга қараганда, ҳар ким ҳам сизнинг жамоангизга аъзо бўлавермас керак...

— Албатта. Биз аввало номзодларни анча мушкул синовдан ўтказамиз. Талабаларни танлаш усулимиз қуйдагича: ўқитиш хоҳлаганлар олдин дарсларга кириб, ўзларининг тил ўргатиш иқтидорини «намоиш» қилиш-

лари лозим. Сўнгра биз улардан махсус тест усулида имтиҳон оламиз. Яъни бироз тескарироқ, ўзгарақ усулда талабаларини синаймиз. Улар олдин имтиҳон топиришлари шарт, кейин эса ўқитиш-ўрганиш билан машғул бўлади.

— Ўқитиш муддати қанча?

— Турлича. Марказ уч ой, олти ой, тўққиз ой, икки йиллик курслар бўйича мутахассис тайёрлайди. Ина қайтариб айтишим зарур — ўрганиш муддати, сифати талабанинг қобилияти, меҳнатига боғлиқ.

— Инглиз тили дарсларини олиб борувчи муаллимларимизга ҳам осон тутиб бўлмас керак?

— Тўғри, бизда ишлаш энгил эмас. Ўқитувчи инглиз тилини нисбатан мукамал билмоғи, талабчанлиги, ниҳоят, фидойилиги билан ажрალიб туриши керак.

Кейинги пайтларда ҳамма замондан нолийдиган, кўпчилик бир-бирдан безадиган бўлиб қолди. Шунинг унутмангки, бағри дарё халқимиз ичда фидойи инсонлар исталганча топилиши мумкин. Биз уларни ҳар қанча қадрласак, ҳурмат қилсак арзийди. Шундай кишилар, мураббийлар бизнинг жамоамизни ҳам тутиб турибди. Нисбатан унча юқори маош олишмас ва улар Марказимизда меҳнат қилишни исташади. Ўзингиз тасаввур қилинг, юқори лавозимларда, ҳозиргидан бир неча баробар ортиқ маош туланадиган корхоналарга бориш ўрнига камтарона иш ҳақи олиб, бизда ишлашга рози бўлган инсон қанчалик фидойи бўлиши керак.

— Сиз нима деб ўйлайсиз, хоржий элларда ҳам биздаги сингари тил ўқитиш Марказлари ёки мактаблари мавжудми?

— Саволингиз ўринли. Тил ўқитиш Марказлари «компания»чилик андозасида ташкил қилинмаган. Улар энди ҳар доим фаолият кўрсатади. Ривожланган мамлакатларда ҳам бундай мактаблардан бор. Шахсан ўзим бунинг гувоҳи бўлганман. Биздаги сингари бўлмас-да, АҚШнинг Принстон шаҳрида тил ўрганиш тестларини ишлаб чиқувчи Марказ бор. Кўпчиликка таниш ТООФЛ тестлар тизими шу ерда тайёрланган экан (Америкадаги Карнеги жамоғамаси мақсуд марказини ҳомийсидир).

— Биз ривожланган мамлакат бўлиши Америкадаги сингари тил ўрганишни тарғиб қилсак бўлариди?

— Ўз тилини ардоқлаган эл ўзга тилининг ҳам қадрига етади. Мана, тил тўғрисидаги Қоңунини қабул қилганимизга ҳам анча вақт бўлди. Натижа эса қониқарли эмас. Назаримда, нафақат тилни ўрганиш, уни англамоқ ва тақомиллаштириш бормоқ ҳам даркор. Бизнинг бўлажак фаолиятимиз шунга озми-кўпми хизмат қилар деган умиддаман.

Умуман, бу масала ҳозирги жамиятимиз ҳаётининг туб-тубига бориб тақалади. Бутун турмуш-турмушимизни ўзгартириш, эски қадриятларимизни тиклаш, умуминсоний қадриятларни ардоқлаш даркор...

— Тилдек юксак маънавий бойлигимизни сақлаш ва кўпайтириш учун биринчи навбатда нималар қилиш лозим деб ўйлайсиз?

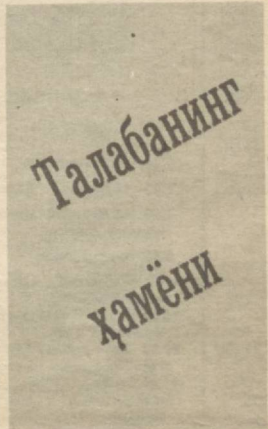
— Назаримда, ўз тилимизни ўрганишининг мутлақо янги, ҳаммани жалб қилувчи услубларини ишлаб чиқиш даври келди. Албатта, бунинг учун катта маблағлар керак. Хусусан, ўзбек тилини етарлича мукамал билувчилар учун қўшимча маош белгилаш керак. Ҳа, ҳа, ҳайрон бўлмаг — ўзи яшаётган элнинг тилини мукамал билиш ҳеч бўлмас моддий рағбатга лойиқ фазилат. Ҳозир баъзилар ўзбек бўла туриб, ўз тилини чала билди ёки она тилини деярли билмайдилар.

Қайвиди, ҳамма ҳам қомил инсон бўлса...

Сухбатдош Ҳ. ФАЙЗИЕВА

Бир вақтлар Франция талабалари иқтисодий қарамлигини унчалик сезинмасди. Улар ортиқча харажатсиз ўқиб юришарди. Айтиш мумкин бу эра олий даргоҳда таълим олаётган йигит-қизлар ота-оналарини қўлга кўпроқ қараб қўлишган. Чунки талабалар эҳтиёжини қоплайдиган маблағини ўртача 60 фоизи уларнинг зимида тушмоқда. Бундан 3 йил муқаддам бу кўрсаткич 41 фоизни ташкил қиларди. Агар 70-йилларга назар ташласан, ота-оналар таълим олаётган болаларининг 23 фоиз кам-қўстини кўтаришарди, холос.

Бугунги талаба кун кечиршига ойна 5,5 миң франк сарфламоқда. Бу Франциядаги энг кам маошдан сал кўпроқдир. Албатта бу рақамлар умумлаштирилган. Ҳозирги вақтда дорилфануанда таълим олаётган талабаларнинг кўпчилиги ўзинга тўқ онналар...

дан бўлганлиги бонс, ўртача харажат миқдори ҳам кўпайиб бораётди.

Ҳисоб-китобларга қараганда талабага 4300 франк етади. Бундай йигит-қизнинг ота-онаси 8 миң франк маош олишади. Ойнага 30 миң оладиганларнинг болалари эса 8 миң йўқотишади. Қўли калтароқ хонадон соҳиблари ўз ўғил-қизларига 1200 франкдан ортиқ бера олишмайди. Албатта бу ақча билан узоқча бориб бўлмайди. Бундай талабалар нафақа олишга мажбур.

Ўзинга тўқ турмуш кезираётган онладан бўлган француз талабаларининг 40 фоизи ота-оналари билан бирга яшашади. Ўз-ўзидан маълумки, ётоқ учун кўп пул керак. Шу бонс умумий харажатнинг 16 фоизи уй топишга кетади. Бундан ташқари, маблағнинг 15,7 фоизи транспортга, 15 фоизи дам олишга, 11 фоизи овқатланишга сарфланади.

Ҳисобларга қараганда, талабалар мамлакатнинг асосий аҳолисига нисбатан кўнгила очиниша кўпроқ пул сарфлашар экан.

Бир неча йилдан бери ўқитган талаба алоҳида туришга эҳтиёж сезади. Албатта, бу борадаги харажатлар ҳам ўз-ўзидан ортиб боради. Юқори курсга ўтган йигит-қиз ўз мутахассислиги бўйича бирор юмушга бош қўшганда оладиган маоши кўпинча унинг ота-онасидан келадиган ёрдам пулига тенг бўлиб қолади. Аммо эндигина олий таълим остонасига қадам қўйган ёшлар сарфлаётган ҳар 6 франкдан 5 франк ота-онасидан олган ёрдам пулидир.

ОДОБЛИ БЎЛИШ САБОҒИ

Ота-онанинг фарзандига бўлган меҳри беқиёсдир. Улар бутун умрини болаларига бахшида этади, оқ ювоб, оқ тараб, ўстиради, уйли-жойли қилади. Баъзи ўғил-қизлар гумроҳлик қилишиб, бу уришларини оддий бир ҳолат деб тушинишади. Гўёки ота-она бир умр улардан қардордек... Шу хусусда кексалар ёшларга панд-насихат қилишиб, йўл-йўриқлар кўрсатиб боришни ўзларига ҳам қарз, ҳам фарз деб биладилар. Ана шу хайрли удумини дашон этриши ниятда, ушбу ўғитларни баён қилиш эҳтиёжи туғилди.

● Хизматингда бўлган киши меҳнатини қадрлай бил.
● Ишхонадан доимо ҳавас билан кузатишса, уйда эса гуллар билан кутиб олишса, билгинки, сен бахтли одамсан.
● Тутаб ишмага, ёниб иша, эл ичра машъал бўл.

- Қалбинг очик, дастурхонинг тўқин бўлсин.
- Ашаддий ёв дўст бўлмас. Унга шафқатсиз бўл, Сен янчмасанг у сени янчади.
- Пўлбошчи адолатли бўлса, уни қадрла, сафидла мустаҳкам тур.
- Ҳақ йўлдан кетаётган бўлсанг орқага қайтма, билгинки, шер ҳам ўз изидан қайтмайди.
- Нолондан узоқ юр, бошинг омон бўлади.
- Умр қисқа, аммо уни узайтирадиган ҳам ўзинг.
- Озода кийиниб, тоза юр.
- Сабр-тоқатли, матонатли бўл.
- Ҳамиша самимий саломлашишга одатлан.
- Ҳақиқатга тик қара, ҳақ сўзлашдан қўрқма.
- Ўзинга нисбатан талабчан бўл.
- Ваъда бердингми, бас, уни бажар.
- Жасур бўл, қўрқоқликдан хонлиққа бир қадам.
- Аҳиллик, иноқлик ва тотувлик — асосий шпорнинг бўлини.
- Тиз чўкиб яшамай десаңг, мустақиллик учун кураш.
- Нодонга йўл берма, жабрини ўзинг тортасан.
- Ҳасад қилма, ҳавас қил.
- Баланд чўққини забт этишга кўзинг етмаса, асло интилма.
- Ишни чала қолдиргандан кўра, уни бошламаганинг маъқул.

Жўрахон АВЛИЕХОН тайёрлаган

- Дўстлик иппи нозик. Уни авайлаб сақла.
- Елгончи билан мақтанчоқдан қоч.
- Ота-она қадрин бил, улар абадий эмас.
- Гапни бўлма, ўзгалар фикрини қадрла.
- Ўзинга мақбул бўлмаган одатни унута бил.
- Қорнинг оч бўлса-да, назаринг тўқ бўлсин.
- Миллатингни, тилингни муқаддас бил.
- Улуғларга эргаш, йўлинг бехатар бўлади.
- Мол-дунё орттираман дея бошингни кўринган тўнкага ураверма.
- Сиртингни эмас, қалбингни беа.
- Меҳнатинг зое кетадиган ишга қўл урма.
- Эзма, лақма бўлма, жиддий ва самимий бўл.
- Хурматга сазовор бўлмоқ истасаңг, такаббур бўлма.
- Ўзгандан иллат қидирма, ўзингдан фазилат изла.
- Огоҳ бўл, фалокат оёқ остиндадур.
- Севги — оташ. Эҳтиёт бўл, ошиқ, қалбингда ёнғин чиқиб кетмасин.

Кейинги вақтда солиқ, солиқ назоратчилари деган сўзларни тез-тез эшитишимиз. Эшитаянмишга эмас, бевосита улар билан тўқнаш келишимиз, ишлаб топган маблағимиздан яхшироқ қисmini солиқ сифатида тўлашимиз. Шундай экан, солиқ идораларининг, солиқ назоратчиларининг фаолияти билан яқиндан

танишишга, солиқ олиш тартибini билдиришга кўччилик қизиқса керак. Шу мақсадда муҳбиримиз Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги давлат солиқ бош бошқармаси жисмоний шахсларни солиқга тортиш бошқармаси бошлигининг муовини Иноят ҚИҶОҚОВ билан учрашиб, суҳбатлашди.

учун муаллифлик ҳақи Ўзбекистон Республикаси қонуниларида белгиланган солиқ солимайдиган энг кам миқдордан ошмайдиган фуқаролар, (агар уларнинг асосий иш жойи бўлмаса);

в) тадбиркорлик ва яқна тартибдаги меҳнат фаолиятининг, деҳқон (фермер) хўжалигининг барча турларидан, шунингдек, тадбиркорликдан оладиган даромадлари йилга Ўзбекистон Республикаси қонуниларида белгиланган солиқ солимайдиган минимумдан ошмайдиган фуқаролар, (агар уларнинг асосий иш жойи бўлмаса);

г) деҳқон хўжалигининг аъзолари, деҳқон хўжалиги ташкил этилган (руйхатдан ўтган) йилдан бошлаб икки йил давомида — маъмурият хўжаликдан оладиган даромадлари юзасида;

д) жамоа хўжаликларининг аъзолари — ўзлари аъзо бўлган жамоа хўжаликларидан бажарган ишлари

ота-оналардан бири, у оладиган барча даромадлар бўйича солиқнинг 30 фоизига.

Булардан ташқари маҳаллий ҳокимият идоралари ва бошқаруви айрим солиқ тўловчиларнинг моддий аҳолини ҳисобга олиб, уларни даромад солигидан озод қилиш, шунингдек, айрим солиқ тўловчилар учун солиқ миқдорини камайтириш ҳуқуқига эгадирлар.

Фуқароларнинг имтиёзларга бўлган ҳуқуқи тегишли ҳужжатлар тақдим этилган пайтдан бошлаб кучга кирилади.

Шунга ўхшаш бошқа солиқ турлари бўйича ҳам имтиёзлар — мавжуд, албатта. Ҳамма имтиёзлар тўғрисида тўхталishi қийин. Аммо бу имтиёзларга ҳамма корхона, ташкилот, муассасаларда амал қилиниши керак.

— Солиқ идоралари ишда қандай муаммолар мавжуд ва уларни бартараф қилиш учун нималар қилинмоқда?

— Янги ташкил топган ҳар бир давлат корхонаси каёси солиқ идораларининг ҳам ечилмаган жуда кўп муаммолари бор. Булар асосан Ўзбекистон Республикасида бўлган ҳамма солиқ тўловчиларни тўлиқ ҳисобга олиш ва солиқ тўлашга жалб қилишдир. Ўзингизга маълум, солиқ тўловчиларнинг ҳаммаси ҳам даромадларини тўғри ҳисоблаб, қонуни бўйича тегишли бўлган қисmini давлат бюджетига тўлиғича ўз вақтида ўтказмайдилар, даромадини яширадилар, натижада уларни ҳужжат асосида текшириш қийин топиш керак, бу ишни амалга оширишда эса қийинчиликлар мавжуд. Виллояларда, туманларда, айниқса қишлоқ жойларда, транспорт воситаларининг етишмаслиги сабабли солиқ назоратчилари кўп вақтларини йўлда ўтказишмоқда. Бир манзилдан бошқасига бориш учун 10 км, дан 30 км, гача, гоҳида эса ундан ҳам кўп йўл босиб ўтишларига тўғри келади.

— Келажакда республика солиқ сўбсатида қандай ўзгаришлар кўзда тутилмақда?

— Келажакда шахслардан декларация бўйича солиқ олишга ўтиш мўлжалланмоқда. Бу ишни амалга ошириш учун бошқармаимизда айрим тайёргарликлар кўриляпти. Маълумки, бундай солиқ олиш тизимига ўтиш аҳоли ёки солиқ тўловчи фуқаролар орасида ҳам тушунтириш ишларини олиб бориши тақозо этилади. Бу масалалар бўйича ҳозир виллоят, шаҳар, туманлардаги мутахассислар билан биргаликда, уларнинг маслаҳатларига асосан тайёргарлик ишлари қилиниб, айрим ҳужжатларнинг лойиҳалари тайёрланмоқда.

— «Хабар» газетаси ҳақуқий шахс сифатида қандай солиқлар тўлаш мумкин?

— «Хабар» газетаси таҳририяти жамоа ташкилоти ҳисобланади, унга даромад солиги 18 фоиз белгиланган. Агар у таъсисчисиз очилган бўлса (бирор корхонанинг қошида очилиб, уларнинг ишлаб чиқариш жиҳозларидан фойдаланаётган бўлмаса), биринчи йил белгиланган солиқ миқдорининг 25 фоиз, иккинчи йили эса — 50 фоиз, учинчи йили 100 фоизни тўлайди.

Суҳбатни Ш. АКБАРОВ олиб борди.

фирмалар кўнаймоқда. Улардан солиқ қай тарада олинади?

— Кичик корхоналар, ширкатлар, фирмалар ҳам бошқа давлат корхоналари каби тегишли ҳуқуқларга эгадилар. Шунга асосан мулкчиликнинг барча шаклларидаги ташкилотлар Ўзбекистон Республикасининг «Корхоналар, бирлашмалар ва ташкилотлардан олинган солиқлар тўғрисидаги» қонуни асосида иш юри-тадилар. Амалда улар ҳам солиқларни ҳисоблаш ва тўлашда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги давлат солиқ бош бошқармасининг «Кор-

лайдилар. Бундан ташқари, даромадини яширганлиги (камайтириб кўрсатганлиги) учун ҳам тўловчилардан яширилган (камайтириб кўрсатилган) даромад суммаси ўндириб олинади.

Агар бу ҳол яна такрорланса, у тақдирда икки ҳисса миқдоридан ярама соли-ниши мумкин. Яқинда Ўзбекистон Республикаси жинийат мажмуасининг 179-3 моддаси қўшимча билан тўлдирилди, бунга кўра агар солиқ тўловчи томонидан фойдани (даромадини) камайтириб кўрсатганлик ёки солиқ солинадиган бошқа объектларни қасддан яширганлик (ҳисобга олмаганлик), агар

СОЛИҚ ТЎЛАШНИ БИЛАСИЗМИ?

Ўзбекистон Республикаси солиқ идоралари тизими-га Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги давлат солиқ бош бошқармаси, Қорақалпоғистон Республикаси давлат солиқ бош бошқармаси, виллоятлар ва Тошкент шаҳар давлат солиқ бошқармалари, туман, шаҳар ва шаҳар туманларидаги давлат солиқ назоратчилари кирилади. Давлат солиқ идоралари ўз фаолиятларида Ўзбекистон Республикаси конституциясига, қонунарга, Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармонларига, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари ва фармонларига амал қиладилар.

Солиқ идоралари даромадларни пул маблағларининг ҳужжатлари, бухгалтерия қўғозлари орқали назорат қиладилар. Текшириш давомида пайдо бўладиган саволлар бўйича тегишли тушунтиришлар, маълумотлар берадилар.

Бундан ташқари, давлат солиқ бошқарма ва назорат идоралари қуйидаги вазифаларни бажарадилар:

а) Ўзбекистон Республикаси қонуниларига, бошқа норматив ҳужжатларига, корхоналар, муассасалар, ташкилотлар ва фуқароларнинг ҳуқуқ ҳақида қонуни билан муҳофаза этиладиган манфаатларига қатъий риоя қилиниши таъминлайдилар.

б) Ўзбекистон Республикасида солиқлар ҳақидаги қонунарга риоя этилишини, давлат солиқларининг, йил-йиллар, бошлар ва бошқа мажбурий тўловларнинг тўғри ҳисобланишини, ўз вақтида ҳамда тўлиқ тўланишини назорат қиладилар.

в) олий ҳокимият ва бошқаруш идораларининг топшириқларига биноан, бошқа идоралар билан биргаликда, амалдаги қонунарга мувофиқ иқтисодий тиричиликни яқинлаштириш жамғармасига ва бошқа бюджетдан ташқари жамғармаларга тўловларнинг тўғри ҳисобланиши ва ўз вақтида ўтказилишини назорат қиладилар.

г) тўловчилар, солиқ солинадиган корхона ва ташкилотларнинг тўлиқ ва ўз вақтида ҳисобга олинишини, фуқароларга солинадиган солиқларнинг тўғри ҳисобланишини таъминлаш, шунингдек, яқна тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланиш тартибига риоя этишни назорат қилиш. Умуман олганда, солиқ тизими Ўзбекистон Республикасида солиқ сўбсатини амалга оширишда иштирок этадилар.

— Кейинги вақтларда кичик корхоналар, ширкатлар,

ҳона даромадларидан бюджетга солиқ ҳисоблаш ва тўлаш тартибini тўғрисидаги қўлланмасидан фойдаланадилар.

— Солиқ тўлашдан қочиб юридиганлар ҳам бўлса керак. Уларга қандай чоралар кўрилади?

— Албатта, бизнинг соҳада ҳам баъзи муаммолар мавжуд, шулардан бири солиқ тўловларнинг солиқ тўлашдан қочини ёки ўз даромадини яширишдир. Айниқса, бу яқна меҳнат фаолиятлари билан шуғулланувчи шахслар орасида кўпроқ учрайди. Улар аксарият ҳолларда иш фаолиятларини патент олмасдан ёки рўйхатдан ўтмасдан туриб амалга оширадилар. Буларга сома, каёб, нон ёпиб ва бошқа озиқ-овқатлар тайёрлаб сотувчилар, шахсий ва юк автомобилларида, бошқа хусусий транспорт воситалари орқали йўловчиларни ташиб даромад олувчилар, тўй ва ҳашамларда хизмат қилиб даромад толувчи хоналар ва созандалар, шунингдек, ҳунармандчилик билан шуғулланувчи айрим тоифадаги шахслар кирилади.

Солиқ тўловчилар солиқларнинг ҳисобини тегишли тартибда олиб бормаганлиги ёки белгиланган тартибни бузган ҳолда ҳисоб-китоб юритганлари ҳамда солиқ органларига солиқларни ҳисоблаш ва тўлаш учун зарур бўлган ҳужжатларни ўз вақтида бермаганлиги ёки умуман тақдим қилмаганликлари учун жами солиқ суммасининг 10 фоизини жарима сифатида бюджетга тў-

бу хатти-ҳаракат худди шундай қонунобузарлик учун маъмурий жазо берилгандан кейин бир йил мобайнида такрор содир этилган бўлса, 2 йилгача муддатга ахлоқ тузатиш ишларига жалб этилиши ёки энг кам ойлик ҳақининг 50 ҳиссаси миқдоридан ярама солиш билан жазоланади.

— Солиқ олишда кимларга имтиёзлар берилади?

— Сизнинг бу саволингизга умумий қилиб жавоб беришни иложи йўқ, chunki Ўзбекистон Республикаси қонуниларида ҳар бир аниқ солиқ тўлаш бўйича алоҳида-алоҳида имтиёзлар берилган.

Шундай бўлса ҳам айрим имтиёзлар тўғрисида қисқача маълумот бермоқчиман. Масалан, Ўзбекистон Республикаси фуқароларидан, ажнабий фуқаролардан ва фуқаролиги бўлмаган шахслардан олинган даромад солиғи тўғрисидаги қону-нин 4-моддасида солиқ юзасидан имтиёзлар берилган, шу модданинг 1-бандида қуйидагилар солиқ тўлашдан бутунлай озод қилинади:

а) асосий иш (хизмат, ўқиш) жойида солиқ солинадиган ва қонунида белгиланган солиқ солимай — минимумдан олиб кетмайдиган иш ҳақи ва бошқа турдаги пул муқофоти оладиган ишчилар, хизматчилар ва бошқа фуқаролар;

б) фан, адабиёт ва санъат асарлари, ихтиролар, кашфиётлар ва уларнинг илк саноят нусхаларини яратганлик, нашр қилганлик, ижро этганлик ёки улардан бошқача тарзда фойдаланганлик

учун оладиган даромадлари юзасидан;

е) муддатли ҳақиқий ҳарбий хизматдаги ҳарбий хизматчилар ва ўқув ёки текширув машқларига қақирилган ҳарбий хизмат ёшидаги кишилар учун оладиган маош, суткалик пул ва бошқа маблағлар юзасидан;

Шу модданинг 3-бандига кўра солиқ миқдори қуйидагича камайтирилади:

а) ушбу модданинг 1-бандида кўрсатилган ногиронлардан ташқари I ва II гуруҳ ногиронлари, улар оладиган барча даромадлари бўйича солиқнинг 50 фоизига;

б) муддатдан ортқ хизматдаги офицерлар, прапорщиклар, миқмаллар ва ҳарбий хизматчиларга, шунингдек, ички ишлар органларининг олий хизматчи ва бошлиқларининг Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси белгилайдиган маошига;

в) қарамоғида уч ва ундан ортқ киши бўлган фуқаролар учун барча даромадлар юзасидан 30 фоизга;

г) 16 ёшгача бўлган икки ва ундан ортқ болали ёлғиз оналар — улар оладиган барча даромадлар бўйича солиқнинг 30 фоизига;

д) 16 ёшгача бўлган икки ва ундан ортқ болали ҳамда боқувчисидан маҳрум бўлганлиги учун нафақа олмаётган аёл ва эркак бева-лар — улар оладиган даромадлар бўйича солиқнинг 30 фоизига;

е) болалиқдан ногирон бўлиб қолган ва доимий парваришни талаб қиладиган фарзандини тарбияловчи

КАШФИЁТНИНГ ЎЛИМИ

Атенстик мавзудаги маърузаларнинг бирида домла кўлидаги бўри талабаларга кўрсатиб, деди:

- Бу нима!
- Бўри.
- Кўли билан доскани чертиб сўради:
- Бу-чи?
- Доска.
- Мен кимман!
- Сиз домласиз, — деди талабалар бир овоздан.
- Буларнинг ҳаммасини кўряписизларми, кўриняптими?
- Кўриняпти, домла.
- Худонин кўряписизларми? Синфхонага жимлик чўқди, талабалар ҳайрон. Секин, паст-баланд овозлар эшитилди.
- Кўрмаяпмиз, домла.
- Ана, ҳурматли талабалар, худо йўқда, йўқ нарса кўринмайди, — деди домла буюк бир кашфиёт яратган одамдай.

- Шу пайт шумроқ, кўп идрокили талабалардан бири «Саволим бор» деб, домланинг ёнига чиқди. Ва домла айтган сўзларни бир бошдан қайтариб, ниҳоятда домлани кўрсатиб деди:
- Бу ким!
- Домла.
- Кўряписизларми?
- Кўряпимиз.
- Домланинг ақлини-чи, уни ҳам кўряписизларми? Синфхонага жимлик чўқди ва паст-баланд овозлар эшитилди.
- Кўрмаяпмиз.
- Ана, ҳурматли талабалар, чунки домланининг ақли йўқ-да, йўқ нарса кўринмайди, — деди талаба.

ПАРИШОНЛИК

Паришон синф раҳбари Раҳимжоннинг кўлига отасини чақириб келиш ҳақида хат бераётиб, тайинлади:

— Албатта, эртага отангни ўзинг билан бирга олиб келасан бўлмаса синфга кўймайман.

Раҳимжоннинг отаси мулла Мурод хатни олиб:

— Ё таваба, мен худонинг яратган кунин мактабдаман-ку, гапи бор экан, ўша ерда айтиб кўя қолса бўлмасинди, — дея ажобланди. Лекин баърибир эртаси муаллимнинг ёнига борди.

Синф раҳбари мулла Мурод ота билан кўришгач, деди:

— Қизингизга ҳеч сўзимни ўтказолмаяпман, домла, нуқул партанинг усидан сакрагани сакраган, шунинг

Ўзбекистон ХУРЖУНИ

учун ўзингизни чақириб, огоҳ этиб кўяй дедим, яна бир нарса бўлиб қолса...

Ҳайронликдан жаҳли чиққан мулла Мурод ота муаллимга тикилиб:

— Уғил бола бўлгандан кейин сирайди-да, — деди.

— Бунинг қаранг, сиз Раҳимованинг отасимасмисиз?

— Йўқ, мен Раҳимжоннинг отасиман, муаллим.

дим дегунча уйқум қочади, хуррак тўхтамагунча ўтириб чиқаман.

— Унда бемалол ётавиринг, бироз сабр қилсангиз бу хурракнинг овози умуман эшитилмай қолади, — деди мулла Едгор.

— Нега!

— Негаки ҳали олдинда буюк хуррак бор-да!

— Нима!

торларнинг йиғилишида катта домлардан бири маъруза қилиб, бизни огоҳлантирди. Қандайдир Мар деган ланъати чиқиб: «Тил синфий эмас, ким шундай деса бекорнинг мингтасини айтибди», — деганмиш. Ҳа, эҳтиёт бўлинг, тил ҳам жиддий сиёсий масала экан, — деди.

Чиндан ҳам мактабга комиссия келди. Марказдан келган тафтиш тўппа-тўғри «Содда йиғиқ гапни ўтаётган Фотима опанинг дарсига кириб борди. Муаллимнинг капалаги учди, келсан жойида тўхтаб, овозини баланд кўтариб гапире бошлади:

— Содда йиғиқ гап деб, азиз болажонларим, бутун дунёдаги меҳнатқаш, эзилган халқларнинг бой одаларга қарши қаратилган сўзларининг йиғиндисига айтмиз, — деди.

ЎЗИМИЗНИНГ ҲАНГОМАЛАР

— Унда узр, домла, узр, — деди муаллим.

— Мен домламасман, болам, шу мактабнингнинг қорувулиман-ку.

— Таваба, қаранг, мен сизни Раҳимжоннинг отасими деб ўйлабман, унда яна бир марта узр, кечиринг, — деди муаллим.

Мулла Мурод қоровул таажубдан ақасини ушлади.

БУЮК ХУРРАК

Андижондаги меҳмондорчиликдан сўнг хонайи соҳиб бешта меҳмонга қаторасига жой солиб:

— Яхши дам олинглар, — деб чиқиб кетди.

Мулла Едгорнинг бундай пайтда уйқуси қочарди. Биродлар ухлаб олсин деб, бирпас ўтирган эди, ёнидаги кекса адибнинг юмшоқ маъини хуррак эшитилди. Шундан тўрада ётганлардан кимдир мулла Едгорга қараб, деди:

— Сиз ҳам ухлабмаяпсиз чоғимда, мен ҳам жингдак хуррак овозини эшит-

ПОЕЗДА

Поезд жилгандан бўён тонг ёришётганига қарамай шахмат ўйнашдан тўхтамаётган рақиблирдан бири иккинчисига:

— Кўп ўйлаяпсиз-да, мабодо ухлаб қолсан юрдим, деб уйғотиб кўрсиз, — деди.

Рақибдан ун чиқмади.

— Ахир бу ўтиришимизда поездан қолиб кетамиз, — деди яна рақибни баландроқ овозда.

— Тўғри айтасиз, зўрга чипта олганимизда поезд юриб кетиб, кўчада қолмайлик тагин, — дея иккинчи рақиб донасини сурди.

ЁН

ДАФТАРДАН

Гўнг масаласи гоят долзарб, сиёсий масалалардан бири бўлаётган пайтларда ҳозиржавоб журналистимиз, чақирқиқа жавобан мақола ёзиб, шундай сарлавха қўйди: «Гўнг шайдолари!»

Илҳоми қайнаб тошаётган ёш шоир мақоласидан: «Чинқўрғон сув омборининг сиёнасида шунча куб сув жавлон урмоқда».

Бу асарнинг энг катта муваффақияти: шаклан миллий ва ихчам, мазмунан дорозлигидедир.

Болалар ёзувчиси муҳаббат мавзудаги ҳикоясининг ниҳоятда, қаҳрамонларини ойдин кечада, арча дарехтининг панасида учраштиради-ю, «йигит қизни бағрига босди» дейишга ботинолмай: Арча бағридаги ёмғир томчилари дам қизнинг, дам йигитнинг бошига наваб билан тушарди, деб тугатди.

Е. ЯКВАЛХУЖАЕВ

ХАНДАЛАР

Бир гангстер ўйлашиб, хаёл сурди:

— Менинг фаройиб бир оруз бор-да,

— Қандай? — деб сўради шериги.

— Банкин ўмарсаму далад сифатида қайноанининг бармоқ изларини қолдирсам.

Бир сурбет бекатдагиларни туртиб-туртиб, автобусга чиқаркан, шундай гап қотди:

— Шошиб сенга нима зарил, камширо, турингдан гўринг яқин-ку!

— Бу шаштингда гўрга ҳам олдин борасан!

— Пустининг намуначи чиройли. Чамаси, эрининг ишини алмаштираган хўр-нади.

— Йўқ, мен эринин алмаштирдим.

Жинихонада нижозларга шундай бир хил савол берилди:

— Ваннахонада балиқ борми йўқми?

— Бор! — деб жавоб берди биринчиси.

Иккинчи нижоз ҳам балиқ борлигини тасдиқлади.

Ниҳоят, нижозлардан бири... «Йўқ» деб жавоб берди. Уни овоз қилишибди.

У уйига қайтгач, бор гапни айтиб берибди.

— Нега ваннада балиқ йўқ дединг? — деб сўрашибди ундан.

— Нима, балиқ бор жойини айтиб қўйиб, ахмоққидим мен! — дермиш боққин нижоз.

МУАССИС: Ўзбекистон Республикаси Алоқа Вазирлиги

Бош муҳаррир:

Шодмон ОТАБЕК
ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:
Шухрат ЖАББОР
Анатолий КУДИНОВ
Мирпўлат МИРЗО
Тоҳир РАҲИМОВ
Ислом УСМОНОВ

(бош муҳаррир

ўринбосари)

Екубжон
ХУЖАМБЕРДИЕВ
Бобохон ШАРИПОВ

ЖАМОАТЧИЛИК
КЕНГАШИ:

Бўривой АҲМЕДОВ
Воҳид АЪЗАМОВ
Билал АМИНОВ
Шоҳруҳ АҚБАРОВ
Саядмахмуд

АҚБАРОВ

Меҳмонкул

ИСЛОМҚУЛОВ

Жамол КАМОЛ

Тўлқин

ЛУТФУЛЛАЕВ

Сафар ОСТОНОВ

Ҳабиба ФАЙЗИЕВА

Екуббек

ЯКВАЛХУЖАЕВ

Нурали ҚОБУЛ

МАНЗИЛИМИЗ: 700000,
Тошкент-35, А. Толстой кўчаси, 1.

Телефонлар: 32-36-42,
32-35-29, 44-29-09.

Индекс: 64600.

ЖУМА КУНЛАРИ ЧИ

ҚАДИ.

Муҳарририятга келган кўл-ёзмалар (2 оралиқда, 5 бетдан ошмаслиги лозим) ва суратлар муаллифларга қайтарилмайди. Мақоалалардаги фикр-мулоҳазалар, келтирилган факт ва рақамлар масъулияти муаллифлар зиммасидадир.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концернининг бошмақонаси.

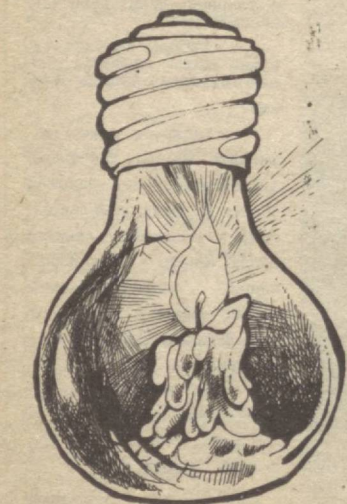
Тошкент шаҳри,

Ленинград кўчаси, 32.

Буюртма № Г-25.

21900 нусхада бошланди.

1 2 3 4 5 6

Изоҳнинг ҳолати йўқ. Мусаввар Р. ЭГАМБЕРДИЕВ